

Pedro Páramo
av
Juan Rulfo

LÄRARINTRODUKTION

När jag först öppnade *Pedro Páramo* av Juan Rulfo visste jag inte mycket om boken. Jag hade läst mig till att den ansågs vara ett mästerverk, banbrytande för den latinamerikanska magiska realismen och en inspirationskälla för många författare. Det är stora ord. Ändå blev jag förvånad över intensiteten i ett yttrade av en spansktalande författarvän som såg boken sticka upp ur min väska. "*Pedro Páramo!* I LOOOOVE that book!!" Likaså överraskades jag av entusiasmen hos spanskläraren på en högstadieskola där jag jobbar. "Aaahh, *Pedro Páramo!* Fantastisk bok, fantastisk bok!". Alberto, spanskläraren, berättade också tvärs över matsalsbordet att *Pedro Páramo* är obligatorisk läsning för gymnasieelever över hela latinamerika. I Chile som han själv härstammar ifrån läser alla den under sista skolåret.

När jag säger att jag blev överraskad över mina bekantas starka känslor för romanen var det inte för att jag själv inte tyckte om den. Tvärtom, jag upplevde den som mycket läsvärd. Men svår. Man måste vilja läsa den och man måste ge den all sin uppmärksamhet. I förordet till den svenska översättningen skriver Anders Cullhed att "*Pedro Páramo* är ingen lätt läsning, men den som gör dig mödan att tränga in i boken blir rikligt belönad". Jag håller med. Boken lämpar sig måhända inte för en hel skolklass. Men för de elever som vill ha en utmaning, som vill pröva sitt intellekt, utvidga sin läsarkompetens och litterära referensramar kan den bli en stor läsupplevelse. I synnerhet om man par- eller gruppläser. Boken manar till diskussion.

Pedro Parámo erbjuder ingen eskapistisk läsning, läsaren måste aktivt skapa mening, men man måste inte heller analysera den i detalj. Litteraturvetare världen över tvistar visserligen fortfarande om romanens betydelse, men man kan absolut läsa boken förhållandevis rakt av. En förutsättning är dock att man accepterar romanens grundförutsättningar och de regler som råder inom romanens universum. Den latinamerikanska "magiska realismen" ställer ibland våra invanda föreställningar på ända, men om man i sin läsning kan acceptera att en vampyr går i High School eller att det finns en plattform 9 $\frac{3}{4}$ på Kings Cross station i London kan man mycket väl också ta till sig Juan Rulfos romanuniversum. Romanen är kort nog att läsas två gånger. Det är inte alltid den mest pedagogiska uppmaningen till en kämpande elev, men faktum är att det som eventuellt kan förvirra vid första läsningen kan falla på plats vid en andra genomläsning.

Bra att veta innan man börjar läsa

1. Fragmentarisk berättarstruktur

Spanskläraren Alberto säger att boken är prismatisk, som ett kalejdoskop. Många små bitar fogas ihop till en hel berättelse. Själv tänker jag att den är uppbyggd som musik. Inte som en poplåt framförd av en lead singer uppbackad av ett band. Inte en raplåt med tydlig avsändare

eller lekfullt svängig jazz. Pedro Páramo är mer som kammarmusik där temat flyter mellan fiolen, kontrabasen, fagotten och pukorna. Olika röster med olika karaktär bygger gemensamt en historia om den grymma och despotiska Pedro Páramo, som drog med sig byn Comala i sin egen undergång.

2. Cirkulär tidsuppfattning

För oss västerlänningar är det självklart att tiden är linjär. Det är svårt att tänka sig något annat. Men i den latinamerikanska litteraturen behandlas tid ofta cirkulärt. I Pedro Páramo är det som om all tid existerar samtidigt. Det är inte ens några markerade hopp mellan tidsperioder, berättelsen flyter mellan skilda tidsplan som om tid inte nödvändigtvis är en strukturerande faktor.

3. Liv och död

Comala är en spökstad. En by där ekon av ord och själar fortfarande kan höras. Liv och död, levande och döda, existerar samtidigt utan någon distinkt barriär mellan sig. Till exempel berättar den döda doña Eduvigis för den levande Juan Presicado om när hon levde och den nyss avlidne Miguel Páramo kom och knackade på hennes fönster.

4. Sociogram över karaktärerna

Att föra en förteckning över de viktigaste karaktärerna underlättar. Länken nedan leder till ett färdigt sociogram gjort av en privat bloggare. Om du klickar på bilden kan du spara den som Pdf.

5. Medskapande litteratur

Nedan finns en länk till en nätartikel om magisk realism, "What Is Magical Realism, Really?" av Bruce Holland Rogers. Holland Rogers artikel drar också en gräns mellan eskapistisk litteratur och seriös litteratur. Inte för att det ena eller det andra är bättre, men för att de kräver olika läsararter. "I like escapist fiction, and some of what I write is escapism. [...] Entertainment, release, fun...these are all good reasons to read and to write. But serious fiction's task is not escape, but engagement. Serious fiction helps us to name our world and see our place in it. It conveys or explores truth". De flesta böckerna i Alla Tiders Klassiker tillhör den andra kategorin, den sortens litteratur som kräver vårt medskapande och som säger något om vad det innebär att vara människa. För den enskilde individen kan det vara en stor tillgång att lära sig behärska olika läsararter.

Klassrumsfrågor

Pedro Páramo är ett viktigt verk för utvecklingen av den latinamerikanska litterära strömningen "magisk realism". Vad vet du om den magiska realismen? Sök mer information om de viktigaste dragen. Vilken nobelprisförfattare förknippas med "magisk realism"?

Var och när utspelar sig *Pedro Páramo*?

Läs romanens upptakt noga, dvs. sidorna 11-13 och större delen av sidan 14. Berätta så mycket som möjligt om det vi får veta. Vem handlar romanen om? Vem är den initiala berättaren? Varför gör han denna resa? Var ska han och varför? Vad får han reda på redan i romanens inledning?

Vilken bild har Juan Preciado av Comala innan han anländer till byn? Vilket är intrycket av byn när han väl är där? Vad är konstigt med Comala?

Vem är Eduviges Dyada och hur kommer det sig att Juan Preciado kommer till hennes hus? Varför säger Eduviges Dyada till Juan Preciado att hon nästan höll på att bli hans mor (sid. 23)?

På sidan 19 inträder Pedro Páramo för första gången i berättelsen som berättare. Tidigare har andra berättat *om* honom. Själv pratar han *till* någon. Vem då?

Vem är Miguel Páramo? Vad händer med honom? Varför är han så illa omtyckt av byns innevånare och i synnerhet prästen?

På sidorna 47 - 54 beskrivs Pedro Páramos frieri till Dolores Preciado. Varför gifter sig Pedro med Dolores?

Vem är Fulgor Sedano och vad gör han på Medina Luna?

Den enda människa som Pedro Páramo älskat är barndomsvännen Susana San Juan. När han, efter det att både hennes första man och hennes far dött, återför Susana till Medina Luna är hon redan döende. Vad händer med Pedro och i förlängningen med Medina Luna och hela Comala när Susana dött?

Pedro Páramo ger en bild av det mexikanska samhällets sociala struktur kring förra sekelskiftet. Berätta så mycket du kan om samhällsstrukturen på den mexikanska landsbygden utifrån den information du får i PP. Fundera kring termer som klass, makt, fattigdom, kön, patriarkat och religion. Vem är det som har makten i Comala? Hur påverkas Comalas innevånare av klassamhället och godsherrarna på Medina Luna? Hur ser förhållandet mellan män och kvinnor ut? Vilken religion bekänner sig innevånarna i Comala till och vilken roll spelar religionen i deras liv?

Som du säkert märkt existerar liv och död, levande och döda sida vid sida i *Pedro Páramo*. När insåg du att karaktärer du trodde levde egentligen var spöken? Många anser att Juan Preciado lever när han anländer till Comala, men att han dör efter två dagar. Andra hävdar att han är död hela tiden. Vad tror du? Använd texten som stöd för din argumentation. Kan du hitta fler exempel där liv och död går in i varandra?

Länkar

Sociogram *Pedro Páramo*: <http://www.kchristieh.com/blog/?p=1116>

Bruce Holland Rogers, "What Is Magic Realism, Really?"

<http://www.writing-world.com/sf/realism.shtml>